

Polska fenomenologia przedwojenna. Antologia tekstów, eds. Dariusz Bęben, Marta Ples-Bęben, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2013, 680 s.

Editoři antologie Dariusz Bęben a Marta Ples-Bęben, učitelé Institutu filozofie Uniwersytetu Śląskiego, navazují programově na práci profesora katowické univerzity Czesława Głombika *Husserl i Polacy* (1999), ve které ukázal, že polská fenomenologie není pouze Roman Ingarden, ale že představuje široký okruh autorů, ovlivněných fenomenologií E. Husserla, a řadu „recipientů“ jeho filozofie, kteří o fenomenologii průběžně informovali a diskutovali v polském filozofickém životě už před 1. světovou válkou a v letech meziválečných.

Antologie je rozdělena do osmi částí (Wczesne reakcje, Roman Ingarden, Leopold Blaustein o Husserlu, Psychologia opisowa, Ruch fenomenologiczny, W kręgu estetyki fenomenologicznej, Roman Ingarden w polemikách, Varia), které jsou doplněny stručnými biografii představitelů polské předválečné fenomenologie, kalendářem událostí a jmenným rejstříkem.

V antologii jsou zpřístupněny všechny klíčové texty a diskuse, ve kterých polská předválečná filozofie reflektovala rozvoj fenomenologie. Tak máme možnost seznámit se s prvními recenzemi na Husserlovy práce (Władysław Heinrich, Roman Ingarden), s proslulými články Władysława Tatarkiewicze *Szkoła fenomenologów* (1913, první článek o fenomenologii v polštině), Romana Ingardena *Dążenia fenomenologów* (1919, vlastně úvod do fenomenologie), Leona Chwisteka *Tragedia werbalnej metafizyki* (1932), Kazimierza Twardovského (*O czynnościach i wytworach*, 1912) a jeho žáků W. Auerbacha, L. Blausteina, T. Witwického a E. Ginsbergové. Pro nás je zvlášť zajímavá recenze Patočkovy knížky

Přirozený svět jako filosofický problém (1937) od Tadeusze J. Krońskiego pod názvem *Filozofia i świat naiwny* (1939). Z ostatních autorů antologie připomíná S. I. Witkiewicze, T. Kotarbińskiego, B. Suchodolského, S. Szumana, I. Krzemickou a řadu dalších.

Antologie dostatečně jasně prokázala, že fenomenologie byla důležitou a přirozenou součástí polského filozofického života jak před první světovou válkou, tak v letech meziválečných, a to v přednáškách a seminářích na univerzitě Jana Kazimíra ve Lvově, na stránkách nejvýznamnějších polských filozofických časopisů (*Pregląd Filozoficzny*, *Ruch Filozoficzny*) i ve vystoupeních polských filozofů na mezinárodních a národních kongresech a konferencích. Vzhledem k tomu, že období 1918–1939 je v antologii prezentováno jenom výběrově, lze očekávat, že autoři v dohledné době připraví další část inspirujícího obrazu polské fenomenologie.

Jan Zouhar

V. Doubek – L. Hladký – R. Vlček a kol., *T. G. Masaryk a Slované*, Praha: Historický ústav AV ČR, 2013, 440 s.

Je dostatečně známo, že se T. G. Masaryk jako filozof, sociolog i jako praktický politik intenzivně zajímal o slovanskou problematiku. Je proto přirozené, že k tomuto tématu vznikla už v minulosti velmi rozsáhlá literatura, souhlasím však s autory monografie, že je v této oblasti stále možno mnohé doplňovat, zpřesňovat i nově objevovat. Je to dáno nejen zpřístupněním řady donedávna neznámých archivních dokumentů a korespondence. Současně totiž platí, že každý „návrat“ k Masarykovi byl a je vždy poznamenán dobou, ve které proběhl. I proto autoři programově usilují o přístup zbavený zjevné ideologizace, vycházející z moderních historiografických

postupů a přinášející nové pohledy na tradiční témata.

Kolektivní monografie *T. G. Masaryk a Slované* obsahuje 26 kapitol (vlastně původních vědeckých studií) a je rozdělena přehledně do čtyř částí – *Problematika obecně slovanská, ruská a ukrajinská*, kapitoly Zahraněčnické politické dimenze Masarykovy činnosti na vídeňské říšské radě (Pavel Cibulka), Masaryk a české rusofilství (Radomír Vlček), Changes in the Estimation of T. G. Masaryk in Russia on the Eve of World War I and the Struggle for Russian Edition of „Russia and Europe“ (Evgenij F. Firsov), Prvé kolo boja za pomlčku: ruské ministerstvo zahraničných vecí, T. G. Masaryk a otázka politického osudu Slovákov počas prvej svetovej vojny (Zoja S. Nenaševa), Posuny kritiky antidemokratického režimu: T. G. Masaryk, E. Beneš a bolševická revoluce (Vratislav Doubek), T. G. Masaryk a ruská emigrace (Jelena P. Serapionova), T. G. Masaryk – ukrajinská otázka – ukrajinskí politickí predstavitelia 1917–1920 (Ľubica Hrabušová), Ke vztahu Masaryka k Ukrajině a Ukrajinu k tamním Čechům (Jaroslav Vaculík), School of Slavonic and East European Studie, London: T. G. Masaryk a jeho následovníci (Milada Sekyrková); *Tematika polská*, kapitoly President Tomáš Garrigue Masaryk as portrayed by the Right wing Press in Greater Poland 1918–1937 (Antoni Maziarz), The Formation of Czechoslovakia and its President: Tomáš Garrigue Masaryk in the Eyes of Polish Historians between the 20th and 21st Centuries (Marek Bilokur), Albert Zipper a jeho vzpomínky na spolužáka z Vídně Tomáše Masaryka (Petr Kaleta); *Tematika slovenská*, kapitoly T. G. Masaryk a jeho vnímanie problémov Slovenska vo funkcii prezidenta ČSR (Martin Vašš), Obraz Tomáša Garrigue Masaryka v ľudáckej medzivojnovej tlači (Peter Koval'), Tomáš Garrigue Masaryk na stránkach východoslovenskej stránickej tlače v medzivojnovom období (Ján Džujko), T. G. Masaryk a Slováci:

proměny vnímání osobnosti T. G. Masaryka ve slovenské historiografii po roce 1989 (Marek Šmíd); *Tematika jihoslovanská (země bývalé Jugoslávie a Bulharsko)*, které jsou doplněny úvodem, závěrem, výběrovým seznamem literatury, jmenným rejstříkem a anglickým summary. Práce se poučeně opírá o široký okruh pramenů a sekundární literatury.

Zejména je třeba ocenit, že se vedle osvědčených zahraničních masarykologů (Firsov, Gantar Godina) podařilo získat i další přední badatele ze slovanských zemí, kteří u nás zatím nejsou příliš známi (Agičić, Bešlin, Nenaševa, Veljanovskij ad.). Velmi zdařilými a v mnohém objevnými studii pak přispěli autoři z řady našich institucí, z Historického ústavu AV ČR, Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, FF UK, FF MU, PedF MU, FF JU. Příkladem uplatnění moderního historiografického přístupu jsou i kapitoly, které napsali vedoucí autorského kolektivu Vratislav Doubek (Posuny kritiky antidemokratického režimu), Ladislav Hladký (T. G. Masaryk a jižní Slované: konstanty a proměnné v rámci starého příběhu) a Radomír Vlček (Masaryk a české rusofilství).

Kolektivní monografie *T. G. Masaryk a Slované* je nesporně významným příspěvkem ke studiu vztahu T. G. Masaryka ke slovanství a slovanským národům. Početný autorský kolektiv složený z předních odborníků z řady slovanských zemí (Chorvatsko, Polsko, Slovensko, Rusko, Slovinsko, Srbsko, Makedonie) a České republiky, vedený V. Doubkem, L. Hladkým a R. Vlčkem, výrazně posunul poznání Masarykova vztahu k jednotlivým slovanským národům a problémům nejen v tematice velkých slovanských národů a států (Rusko, Polsko), ale i analýzami jeho postojů ke komplikovaným problémům jihovýchodní Evropy. Zajímavým přínosem je pak představení současných proměn hodnocení T. G. Masaryka veřejností a akademickou obcí v jednotlivých slovanských zemích.

Jan Zouhar